

Γιατί;

Γιάννης Μαγκλής

Αφηγητής: ετεροδιηγητικός – παντογνώστης, με μηδενική εστίαση

Αφηγηματικοί τρόποι: Αφήγηση, περιγραφή, εσωτερικός μονόλογος

Εκφραστικά μέσα: μεταφορές, προσωποποιήσεις, επαναλήψεις, παρομοιώσεις, εικόνες, αντιθέσεις

Γλώσσα: απλή, καθημερινή

Ύφος: λυρικό, δραματικό, παραστατικό, ζωντανό

Γραμμική αφήγηση.

3 ενότητες: Σουρούπωνε και η μάχη ...το κεφάλι να δει., Ένας άλλος στρατιώτης ...πώς με κατάντησες., Ένα σκληρό χέρι ...δεν άκουγε.

Απουσιάζουν τοπικοί, χρονικοί ή ονοματικοί δείκτες, για να μπορούμε να προσδιορίσουμε το πότε, πού και ανάμεσα σε ποιους συμβαίνουν τα διαδραματιζόμενα. Μ' αυτή του την επιλογή ο συγγραφέας επιζητεί να δείξει ότι σε έναν πόλεμο δε έχει σημασία η ταυτότητα των ατόμων, δε μετράει το ποιος έχει το δίκιο και ποιος το άδικο, αλλά το γεγονός ότι οι εμπόλεμοι χάνουν την ανθρωπιά τους και γίνονται εναλλάξ αθώα θύματα και σκληροί θύτες. Ούτε ο χρόνος, ούτε ο τόπος διεξαγωγής των πολέμων έχουν σημασία, καθώς όλοι οι πόλεμοι έχουν τις ίδιες επιπτώσεις στους ανθρώπους και τα κράτη.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του συγκεκριμένου διηγήματος είναι οι **συνεχείς ανατροπές**. Ο νέος στρατιώτης τη μια στιγμή προκαλεί τη συμπάθεια, αφού παρουσιάζεται ως θύμα ενός πολέμου που τον έχει εξαχρειώσει, τον κρατά μακριά από τα αγαπημένα του πρόσωπα και δεν τον αφήνει να απολαύσει την «όμορφη ζωή του ανθρώπου», και την άλλη στιγμή προκαλεί την απέχθεια, αφού γίνεται ο ίδιος ανάλητος εκτελεστής ενός συνανθρώπου του. Στη συνέχεια, ο εκτελεστής στρατιώτης μετατρέπεται σε τραγικό θύμα, καθώς μετανιώνει φρικτά και συντρίβεται ο ίδιος από την πράξη του. Η τελευταία εικόνα του στρατιώτη – θύτη να κρατά στην αγκαλιά του και να ζητά συγχώρεση από το στρατιώτη – θύμα σφραγίζει δραματικά την ιστορία και δίνει σαφέστατο αντιπολεμικό μήνυμα.

Τραγικό πρόσωπο είναι ο στρατιώτης που σκοτώνει, διότι έγινε εγκληματίας χωρίς να το θέλει. Παρασύρθηκε από το φόβο και ξέχασε ότι είναι άνθρωπος. Ξέχασε «γιατί αυτοί οι κακούργοι θέλανε να με κάνουν να ξεχάσω». Πρόκειται για τους υπεύθυνους για τον πόλεμο, όλους όσους κάνουν πλύση εγκεφάλου και φανατίζουν τους νέους. Όταν ο στρατιώτης συνειδητοποίησε το έγκλημά του, ένιωσε τον κόσμο γύρω του να χάνεται. Τα λόγια του μαρτυρούν την ψυχική του συντριβή, τον πόνο, την απόγνωση.

Ψυχική κατάσταση στρατιώτη: Πίνει νερό από την πηγή και νιώθει ξαλαφρωμένος και ήρεμος. Η ομορφιά της φύσης τον επαναφέρει για λίγο στην ειρηνική, φυσιολογική ζωή. Ατενίζει τον ουρανό και η ψυχή του πλημμυρίζει χαρά. Απευθύνεται στο Θεό, αναπολεί τον τόπο του, εύχεται να τελειώσει ο πόλεμος. Για λίγες στιγμές αισθάνεται Άνθρωπος, γεμάτος ζωή και όνειρα. Ο πόλεμος δε φαίνεται να έχει σχέση μαζί του, είναι ένα θύμα μιας παράλογης αναμέτρησης που άλλοι έχουν αποφασίσει. Η ξαφνική παρουσία του άλλου στρατιώτη ανατρέπει αιφνίδια την ηρεμία της ψυχής του και από θύμα τον μετατρέπει σε θύτη. Τραβά ακαριαία το όπλο του, χωρίς να σκεφτεί τις στιγμές χαράς, αγαλλίασης και πληρότητας που είχε ζήσει πριν από λίγο. Τώρα θύμα είναι ο άλλος στρατιώτης που τρομαγμένος ψελλίζει λόγια παρακλητικά στη γλώσσα του. Αυτός, όμως, ασυγκίνητος τραβά τη σκανδάλη. Βλέποντάς τον να σφαδάζει από τους πόνους, διακρίνοντας το φόβο, την απορία, την οδύνη και ένα τεράστιο Γιατί στο πρόσωπό του, η κατάστασή του αντιστρέφεται. Τρέχει πανικόβλητος να φύγει, σταματά, μένει για λίγο μαρμαρωμένος χαμένος στις σκέψεις του και ξαναγυρνά στον πληγωμένο στρατιώτη. Ο θύτης ξαναγίνεται θύμα. Παρακαλά το Θεό να τους λυπηθεί αφήνοντας το στρατιώτη να ζήσει, ώστε να εξιλεωθεί και ο ίδιος από το έγκλημα. Αγκαλιάζει το νεκρό στρατιώτη, τον πηγαίνει στην πηγή, τον πλένει, του κρατά το χέρι και του μιλάει. Τα λόγια του είναι ένας απελπισμένος αντιπολεμικός λυγμός. Μια

ύστατη προσπάθεια να σωθεί μια ζωή, η ανθρωπιά, η αγάπη και η αδελφoσύνη ανθρώπων και λαών. Η προσφώνηση «Αδελφέ μου» και η επανάληψή της συνοψίζει το μήνυμα για ειρήνη, συναδέλφωση, αλληλεγγύη και συνεργασία των λαών. Απόγνωση και συντριβή χαρακτηρίζουν τα λόγια του. Ορκίζεται ότι δεν είναι φονιάς, προσπαθεί να αποσπάσει μια συγγνώμη από τα σφραγισμένα χείλη του νεκρού στρατιώτη. Η νύχτα τους βρίσκει αγκαλιασμένους σαν αδέρφια. Θύτης και θύμα, θύμα και θύτης, τραγικές μορφές ενός ανελέητου πολέμου.

Το διήγημα έχει **αντιπολεμικό και ανθρωπιστικό χαρακτήρα**. Καταγγέλλεται ο παραλογισμός του πολέμου, αποκαλύπτονται οι επιπτώσεις του στην ανθρώπινη ψυχή. Η φιλειρηνική συνύπαρξη ανθρώπων και λαών είναι η βασική προϋπόθεση δημιουργίας και ανάπτυξης πολιτισμού. Όταν γίνεται πόλεμος, η ανθρωπιά, η αδελφoσύνη, η αγάπη, η αλληλεγγύη εξαφανίζονται και αντικαθίστανται από την απανθρωπιά, το έγκλημα και την αντιπαλότητα. Με τρόπο άλλοτε τρυφερό και άλλοτε αυστηρό, ο συγγραφέας μας καλεί να συμμετάσχουμε στο αντιπολεμικό του προσκλητήριο. Βλέπει τα ανθρώπινα λάθη με καλοσύνη και αγωνίζεται με πάθος να ξεσηκώσει τον άνθρωπο ενάντια στο κακό. Τα πρόσωπα των στρατιωτών εκπροσωπούν τα θύματα του πολέμου και τους θύτες. Από τη μια στιγμή στην άλλη μετατρέπονται από ανθρώπινα πλάσματα σε άγρια θηρία έτοιμα να κατασπαράξουν όποιον βρεθεί μπροστά τους.

Περιγραφές της φύσης: λειτουργούν σα βάλσαμο στην ψυχή των εμπολέμων, τους κάνει να ξεχνούν τον παραλογισμό του πολέμου, να νιώθουν Άνθρωποι που μπορούν να ονειρευτούν. Η ομορφιά της φύσης έρχεται σε αντίθεση με την αγριότητα του πολέμου, την οποία και υπογραμμίζει. Οι ζωηρές προσωποποιήσεις των στοιχείων της φύσης («Ο μεγάλος ήλιος που ολημερίς τσουρουφλούσε φίλους κι οχτρούς είχε γυρίσει πια να ξεκουραστεί ... κι έκλεισε τα μάτια να ξεχάσει») στέλνουν το δικό τους αντιπολεμικό μήνυμα. Ο συγγραφέας με τον τρόπο αυτό βάζει και τα στοιχεία της φύσης να δηλώνουν τον αποτροπιασμό τους για τον πόλεμο. Τέλος, η χρήση των υποκοριστικών «μία φλεβίτσα», «γουρνίτσα», «κρύο νεράκι», δηλώνει την οικειότητα του ανθρώπου με τα στοιχεία της φύσης.

Κοινά γνωρίσματα των δυο αντίπαλων στρατιωτών: Είναι νέοι, σκέφτονται πότε θα γυρίσουν στον τόπο τους, αναφέρονται στη μητέρα τους που τους περιμένει με αγωνία, αισθάνονται την ανάγκη να ξεκουραστούν και να ξεδιψάσουν. Ο συγγραφέας βάζει τις ίδιες σκέψεις και τα ίδια λόγια στους δυο στρατιώτες για να δείξει ότι παρά τις διαφορές τους, όλοι οι άνθρωποι έχουν κοινές ανάγκες, συναισθήματα, αγωνίες και πόνους.

Ερωτήσεις:

Ερωτήσεις του βιβλίου 1 – 5, σελ. 173

Ποιες ομοιότητες και διαφορές έχει το διήγημα αυτό από το διήγημα του Σαμαράκη «Το ποτάμι» και το απόσπασμα του Μυριβήλη «Ο λόφος με τις παπαρούνες»;